Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

УДК 340.11

Онищук Ігор Ігорович

доктор юридичних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності

Навчально-наукового юридичного інституту

Карпатський національний університет ім. В. Стефаника

Onyshchuk Ihor

Doctor of Law, Professor of the Department of Law Enforcement Activities

Educational and Scientific Law Institute

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

ORCID: 0000-0001-9472-5472

Рубінський Михайло Михайлович

аспірант кафедри правоохоронної діяльності

Навчально-наукового юридичного інституту

Карпатського національного університету ім. В. Стефаника

Rubinsky Mykhailo

Postgraduate Student of the Department of Law Enforcement Activities

Educational and Scientific Law Institute

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

ORCID: 0009-0000-8709-6364

ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ В СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

LEGAL CONFLICTS IN THE LEGISLATIVE SYSTEM OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: A THEORETICAL-LEGAL AND COMPARATIVE ANALYSIS

Анотація. *Вступ. Правові колізії належать дефектів правового регулювання, що виникають унаслідок ускладнення нормативної системи, багаторівневості джерел права та високої динаміки правотворчих процесів, особливо в умовах воєнного стану. Колізійність законодавства послаблює стабільність правового порядку, знижує рівень правової визначеності, ускладнює реалізацію суб'єктивних прав і створює передумови для неоднакового правозастосування. Мета. Теоретико-практичне осмислення правових колізій як системного явища у праві, уточнення їх доктринальної природи й класифікаційних критеріїв, виявлення особливостей колізій у законодавстві України в умовах воєнного стану та зіставлення національного підходу з європейськими стандартами правової визначеності й верховенства права. Матеріали і методи. Джерельну основу становлять акти національного законодавства України воєнного періоду, міжнародно-правові документи Ради Європи та Європейського Союзу, практика ЄСПЛ, висновки Венеційської комісії, а також праці українських науковців (О. В. Петришина, М. В. Цвіка, С. П. Погребняка, І. І. Онищука та ін.). Застосовано діалектичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний методи, а також метод доктринального аналізу й правової інтерпретації.*

Результати. Уточнено зміст правових колізій як суперечностей між юридичними нормами, що одночасно претендують на регулювання одних і тих самих суспільних відносин і не можуть реалізовуватися паралельно без порушення принципів правової визначеності та узгодженості. Відмежовано правові колізії від прогалин і уявних суперечностей, охарактеризовано критерії їх класифікації (ієрархічний, темпоральний, галузевий, предметний, співвідношення національних і міжнародних норм). Виявлено системні вертикальні, горизонтальні, темпоральні та міжгалузеві колізії у воєнному законодавстві України, пов'язані з високою інтенсивністю правотворчості, широким застосуванням підзаконного

регулювання й недостатньою координацією нормативних приписів. Зіставлення з європейськими підходами продемонструвало потребу посилення інституційних і процедурних гарантій якості закону, розвитку механізмів парламентського контролю, судового нагляду та моніторингу колізій.

Перспективи. Подальших наукових розвідок потребують питання методології виявлення й оцінювання правових колізій, розроблення індикаторів колізійності нормативного масиву, алгоритмів превентивної правової експертизи в умовах надзвичайних правових режимів, а також інструментів цифрової підтримки систематизації та моніторингу законодавства.

***Ключові слова**: правові колізії, колізії у законодавстві, конкуренція норм, правова визначеність, воєнний стан, пропорційність, верховенство права, правозастосування, юридична техніка, систематизація законодавства.*

***Summary.** Introduction. Legal conflicts are one of the defects of legal regulation arising from the growing complexity of the normative system, the multilevel structure of legal sources, and the high dynamics of law-making processes, particularly under martial law. The presence of conflicts in legislation undermines the stability of the legal order, reduces legal certainty, complicates the exercise of subjective rights and the fulfillment of legal obligations, and creates prerequisites for inconsistent law enforcement.*

Purpose. To provide a theoretical and practical understanding of legal conflicts as a systemic phenomenon in law; to clarify their doctrinal nature and classification criteria; to identify the specific features of conflicts in the legislation of Ukraine under martial law; and to compare the national approach with European standards of legal certainty and the rule of law.

Materials and methods. The research is based on the wartime legislation of Ukraine, international legal instruments of the Council of Europe and the European Union, case law of the European Court of Human Rights, opinions of the Venice Commission, and works of Ukrainian scholars (O. V. Petryshyn, M. V. Tsvik, S. P. Pohrebniak, I. I. Onyshchuk and others). The methodological framework combines dialectical, formal-legal, comparative-legal, and systemic-structural methods as well as doctrinal analysis and methods of legal interpretation.

Results. The study refines the understanding of legal conflicts as contradictions between legal norms simultaneously claiming to regulate the same social relations and incapable of parallel application without violating the principles of legal certainty and consistency. Legal conflicts are distinguished from gaps and apparent contradictions; key criteria for their classification (hierarchical, temporal, sectoral, subject-matter, correlation between national and international norms) are specified. Systemic vertical, horizontal, temporal and cross-sectoral conflicts have been identified in the wartime legislation of Ukraine, caused by intense law-making, extensive use of subordinate regulation and insufficient coordination of normative acts. Comparative analysis with European practice demonstrates the need to strengthen institutional and procedural guarantees of the quality of law, including parliamentary oversight, judicial review and regular monitoring of conflicts in legislation.

Perspectives. Further research should focus on methodologies for detecting and assessing legal conflicts, the development of indicators of conflict density in the body of legislation, instruments of ex ante legal scrutiny under emergency legal regimes, and digital tools for supporting the systematization and monitoring of wartime and post-war legislation.

Key words: *legal conflicts, conflicts in legislation, competition of norms, legal certainty, martial law, proportionality, rule of law, law enforcement, legal technique, systematization of legislation.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку правової системи характеризується зростанням нормативної щільності, ускладненням структури джерел права та інтенсивною динамікою правотворчих процесів. За таких умов посилюється ризик виникнення правових колізій, які проявляються у суперечності між нормами різної або однакової юридичної сили та ускладнюють ефективне правове регулювання суспільних відносин. Наявність колізій негативно впливає на стабільність правового порядку, підриває принцип правової визначеності та створює труднощі для суб'єктів правозастосування.

Особливої гостроти проблема правових колізій набуває в умовах трансформації національного законодавства, пов'язаної з адаптацією до європейських правових стандартів, децентралізацією публічної влади та функціонуванням правової системи в режимі надзвичайних правових обставин. Відсутність належної системної узгодженості між нормативно-правовими актами різного рівня, а також недосконаліть механізмів превенції та подолання колізій зумовлюють необхідність глибокого теоретичного осмислення природи правових колізій і вдосконалення практичних інструментів їх вирішення. За таких обставин наукове дослідження правових колізій як складного юридичного феномену постає важливою умовою підвищення якості правотворчості та забезпечення ефективності правозастосовної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правових колізій розробляється в українській юридичній науці у працях О. В. Петришина, М. В. Цвіка та представників харківської школи права, які заклали теоретичні засади аналізу конкуренції норм і механізмів її подолання. Значний внесок у доктринальне осмислення правових колізій здійснив С. П. Погребняк, який обґрунтував підходи до класифікації колізій у законодавстві та принципи їх вирішення. Практикоорієнтовані аспекти

проблематики відображено у працях О. В. Москалюка. Галузеві виміри правових колізій досліджували Я. І. Ленгер і Я. О. Терназюк, зосереджуючи увагу на муніципальному праві та темпоральних колізіях. Водночас у сучасній українській доктрині помітне посилення інтересу до інституційних і процедурних аспектів виявлення та подолання правових колізій. Зокрема, у працях І. І. Онищука акцентовано увагу на моніторингу правових колізій і прогалин у законодавстві як окремому напрямі аналітичної діяльності, що поєднує елементи правотворчої діагностики та оцінки якості нормативного масиву. У співавторстві з В. І. Кичуном проблематика колізій розглядається крізь призму конституціоналізму як змістовного елементу механізму застосування Конституції України, що дозволяє осмислити колізії не лише як техніко-юридичний дефект, а як виклик для реалізації принципу верховенства Конституції.

Разом із тим, попри наявність ґрунтовного наукового доробку, у сучасній юридичній доктрині зберігається потреба в подальшій систематизації теоретичних підходів до правових колізій та їх поєднанні з дослідженнями превентивних механізмів нормотворчості, що визначає актуальність подальших наукових розвідок у цій сфері.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення теоретико-практичного аналізу правових колізій як дефекту правового регулювання, з'ясування їх доктринальної природи, змістовних ознак і причин виникнення, а також дослідження особливостей прояву колізій у законодавстві України в умовах воєнного стану з урахуванням принципів верховенства права та правової визначеності. Для реалізації мети передбачається виконання таких завдань: проаналізувати наукові підходи українських дослідників до розуміння правових колізій і конкуренції норм; уточнити критерії відмежування колізій від прогалин у законодавстві та уявних нормативних суперечностей; охарактеризувати основні види законодавчих колізій у період воєнного стану за ієрархічним, темпоральним,

міжгалузевим і предметним критеріями; дослідити вплив колізій воєнного законодавства на правозастосовну практику та реалізацію прав і свобод людини; здійснити порівняльний аналіз підходу України до врегулювання правових колізій у надзвичайних правових режимах із практиками держав Європейського Союзу та стандартами Ради Європи; обґрунтувати напрями мінімізації колізій у законодавстві шляхом удосконалення нормотворчості, правової експертизи, систематизації нормативних актів, парламентського контролю та судового нагляду.

Виклад основного матеріалу. У доктринальному вимірі правові колізії становлять суперечності між нормами права, які одночасно претендують на регулювання одного й того самого суспільного відношення та не можуть бути реалізовані паралельно без порушення логіки правового регулювання. Колізійність нормативного масиву виступає індикатором внутрішньої неузгодженості правової системи, знижує передбачуваність правового регулювання, ускладнює реалізацію суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків, а також підвищує ризики неоднакового правозастосування.

У теоретико-правових дослідженнях вихідним елементом аналізу правових колізій виступає з'ясування змісту відповідного терміна. Лексикографічні джерела та словники іншомовних слів визначають поняття «колізія» як зіткнення протилежних сил, інтересів або спрямувань, що відображає конфліктну природу явища у загальнонауковому розумінні. У юридичному дискурсі зазначене тлумачення трансформується у категорію нормативної суперечності, яка виникає в межах правового регулювання та унеможливлює однозначне застосування правових приписів [1]. Д. Д. Лилик визначає правові колізії як протиріччя між нормативно-правовими актами або окремими нормами, які передбачають різні способи правового регулювання однієї моделі суспільних відносин і зумовлюють відмінні юридичні наслідки при застосуванні відповідних приписів [2]. У

зазначеному підході акцент зміщується на результативний вимір правового регулювання та практичні ускладнення, що виникають у правозастосовній діяльності.

Розширення доктринального розуміння юридичних колізій простежується у працях О. В. Волошенюка, який наголошує на виникненні нормативних суперечностей не лише між правовими приписами, а й у процесі їх тлумачення та реалізації компетентними органами публічної влади [3, с.19]. Науковець обґрунтовує негативний вплив колізій на стабільність правової системи та єдність правозастосування, підкреслюючи їх деструктивний потенціал для функціонування системи юридичних джерел.

У наукових дослідженнях окреслюються чіткі критерії відмежування колізій у законодавстві від суміжних правових явищ. Юридичні колізії виникають виключно між нормами права, закріпленими у нормативно-правових актах, і не охоплюють суперечності між нормою права та актом її тлумачення або між різними актами тлумачення [4]. Подібний підхід забезпечує відокремлення реальних нормативних конфліктів від уявних або квазіколізій, існування яких зумовлене помилками правозастосування або недоліками інтерпретації.

Вагоме значення для практики застосування норм права у разі виникнення колізій має позиція Міністерства юстиції України, викладена у Листі від 26 грудня 2008 року № 758-0-2-08-19. У зазначеному документі колізія норм права визначається як суперечність або неузгодженість між формально чинними нормативно-правовими актами чи правовими нормами, прийнятими з одного питання, що одночасно претендують на регулювання конкретного юридичного факту. Подолання колізій пов'язується з необхідністю вибору нормативного акта, придатного для застосування у відповідній правовій ситуації, з урахуванням темпорального, ієрархічного та

спеціального критеріїв, які становлять основу класичного механізму вирішення нормативних суперечностей [5].

У листі акцентується пріоритет акта, прийнятого пізніше, у разі неузгодженості між нормами одного органу, а також застосування акта вищої юридичної сили при суперечності між нормативними приписами різних рівнів, включно з безумовним верховенством Конституції України. Окремо наголошується на перевазі спеціального нормативно-правового акта над загальним за відсутності його скасування пізнішим законом. Водночас підкреслюється інформаційно-роз'яснювальний характер листів міністерств та виключна компетенція Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення законів, що має принципове значення для забезпечення правової визначеності та єдності правозастосовної практики [5].

Аналітичне осмислення причин поширеності правових колізій у законодавстві доповнюється позицією С. П. Коталейчука, який пов'язує колізійність нормативного масиву з інтенсивністю законодавчого процесу та значною кількістю підзаконних нормативно-правових актів, необхідних для реалізації законів [6, с. 78]. Зазначена аргументація дозволяє розглядати правові колізії як закономірний наслідок фрагментарності нормативного регулювання та недостатньої узгодженості діяльності суб'єктів правотворчості.

На нашу думку, правові колізії доцільно розглядати як системний дефект правового регулювання, що проявляється у суперечності між юридичними нормами, закріпленими в нормативно-правових актах, які одночасно претендують на регулювання одного й того самого кола суспільних відносин і не можуть бути застосовані паралельно без порушення принципів узгодженості та правової визначеності. Вирішення правових колізій у такому контексті має ґрунтуватися на поєднанні ієрархічних, спеціальних і темпоральних критеріїв застосування норм із доктринальними принципами верховенства права та правової визначеності.

В умовах воєнного стану законодавство України функціонує в режимі підвищеної нормативної динаміки, що істотно ускладнює забезпечення його внутрішньої узгодженості. Інтенсивне ухвалення законів і підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання безпекових, оборонних, адміністративних і соціальних відносин, об'єктивно підвищує ризик виникнення правових колізій. Як зазначає О. В. Колотова, поєднання високих темпів законотворчості з обмеженими можливостями прогнозування наслідків правового регулювання та недосконалістю юридичної техніки призводить до формування значного масиву нормативних приписів, які не завжди узгоджуються між собою [12, с. 55–59]. У період воєнного стану зазначена проблема посилюється через скорочення процедурної тривалості нормотворчого процесу та пріоритет оперативності над системністю.

Аналіз чинного законодавства України свідчить про наявність колізій між нормативно-правовими актами однакової юридичної сили, а також між законами і підзаконними актами, ухваленими для реалізації правового режиму воєнного стану. Подібні суперечності виникають у сфері публічної безпеки, діяльності правоохоронних органів, обмеження окремих прав і свобод, а також у регулюванні адміністративних процедур. Наявність додаткових підстав для втручання у сферу приватних прав, встановлених підзаконними актами, не завжди корелює з положеннями законів, що порушує ієрархію джерел права та ускладнює правозастосування.

Порівняльний аналіз окремих законодавчих актів, прийнятих у сфері забезпечення правового режиму воєнного стану, засвідчує наявність нормативних розбіжностей щодо обсягу повноважень органів публічної влади. Так, положення Закону України «Про Національну поліцію» [8] встановлюють визначений перелік підстав для перевірки документів та проведення оглядів, водночас спеціальні нормативні акти, ухвалені на виконання законодавства про воєнний стан, розширюють зазначений

перелік і пов'язують його реалізацію з наявністю відповідних управлінських рішень. За умов однакової юридичної сили відповідних актів виникає колізійна ситуація, що унеможливлює однозначне визначення належної правової норми для застосування та створює підстави для судового оскарження дій суб'єктів владних повноважень.

Законодавчі колізії у період воєнного стану мають також міжгалузевий характер, оскільки норми конституційного, адміністративного, кримінального та інформаційного права одночасно впливають на регулювання одних і тих самих суспільних відносин. Відсутність чіткої кореляції між галузевими приписами призводить до різного тлумачення меж допустимих обмежень прав і свобод, що суперечить принципу правової визначеності. Як наголошує О. В. Головко, забезпечення балансу між національною безпекою та дотриманням прав людини можливе лише за умови чіткого, узгодженого й ієрархічно впорядкованого законодавчого регулювання [9, с. 17].

Таким чином, аналіз законодавства України в умовах воєнного стану підтверджує наявність системних колізій, що виникають унаслідок одночасної дії численних нормативно-правових актів, відсутності належної координації між ними та недосконалості механізмів скасування або коригування застарілих приписів. Зазначені колізії істотно ускладнюють правозастосовну практику та потребують комплексного нормативного перегляду з урахуванням ієрархії джерел права, галузевої узгодженості та стандартів верховенства права.

Вважаємо, що законодавчі колізії, які проявляються в умовах воєнного стану, доцільно класифікувати з урахуванням ієрархії джерел права, юридичної сили нормативних приписів, часової дії норм і предмета правового регулювання. За ієрархічним критерієм виокремлюються вертикальні колізії між законами та підзаконними актами, ухваленими для реалізації заходів воєнного стану, що виникають унаслідок нормативного

розширення повноважень органів виконавчої влади або встановлення додаткових процедурних вимог. За критерієм юридичної сили одного рівня формуються горизонтальні колізії між законами або підзаконними актами, спрямованими на регулювання однорідних відносин, що ускладнює вибір належної норми у правозастосуванні.

Окрему групу становлять темпоральні колізії, зумовлені різними строками дії нормативних актів і недосконалістю перехідних положень, а також колізії за предметом правового регулювання, що виникають у сферах безпеки, обмеження прав і свобод, діяльності органів публічної влади та адміністративних процедур. Самостійного значення набувають колізії взаємодії норм національного та міжнародного права, пов'язані з імплементацією міжнародних стандартів у внутрішній правопорядок. У сукупності зазначені види колізій свідчать про необхідність системного підходу до узгодження воєнного законодавства з урахуванням європейських принципів правової визначеності та верховенства права.

Порівняння підходу України до врегулювання правових колізій в умовах воєнного стану з практиками держав Європейського Союзу доцільно здійснювати крізь призму багаторівневої системи європейських правових стандартів. Перший рівень формують стандарти Європейської конвенції з прав людини [10], зокрема механізм дерогації за статтею 15, який допускає відступ держави від окремих зобов'язань «у час війни або іншої суспільної небезпеки», але лише в межах суворої необхідності та із дотриманням процедур повідомлення і контролю. Окремі права визначені як недероговані, а дерогаційні заходи мають відповідати принципам необхідності та пропорційності. Узагальнені підходи ЄСПЛ систематизовані у спеціальному керівному документі щодо статті 15 [10]. На рівні Ради Європи також сформульовані орієнтири пропорційності у стані надзвичайної ситуації, включно з вимогами обмеженої тривалості, парламентського контролю та судового перегляду [11].

Другий рівень демонструє різноманітність конституційних і законодавчих моделей держав ЄС при спільному нормативному «ядрі»: визначеність підстав, тимчасовість режиму, парламентський нагляд, судовий контроль, вимоги доступності та передбачуваності норм. Висновки Венеційської комісії узагальнюють європейські вимоги до надзвичайного законодавства: обмеження у часі, недопустимість необмеженого перерозподілу владних повноважень, наявність процедур перевірки підстав надзвичайного стану, інструменти парламентського контролю та ефективного судового перегляду [12].

Порівняльний приклад Франції демонструє характерну для багатьох держав ЄС тенденцію до «інституціоналізації» надзвичайних заходів через перенесення частини тимчасових інструментів у режим звичайного законодавства, що знижує потребу у багаторазових продовженнях надзвичайного стану, але водночас підвищує вимоги до парламентського контролю та судового нагляду. Наукові огляди режиму надзвичайного стану у Франції акцентують увагу на правовій конструкції, тривалості та механізмах контролю [13].

Третій рівень стосується інституційної рамки ЄС у частині верховенства права та юридичної визначеності як системних вимог до держав-членів. Практика щорічних оглядів верховенства права Європейською комісією підкреслює значення легальності, правової визначеності, ефективного судового захисту та інституційних стримувань як базових орієнтирів для будь-яких кризових регуляторних рішень [14].

У зіставленні з зазначеними європейськими підходами українська модель воєнного законодавства характеризується високою інтенсивністю нормативних змін та широким застосуванням підзаконного регулювання для оперативного впровадження безпекових заходів, що закономірно підвищує ризик вертикальних і горизонтальних колізій. Порівняльний висновок зводиться до підвищеної потреби у процедурному «контурі» якості закону в

умовах воєнного стану: системної експертизи узгодженості, уніфікації термінології, чітких перехідних положень, обмеження надзвичайних заходів у часі, належного парламентського нагляду та ефективного судового контролю, що відповідає загальноєвропейським стандартам надзвичайного правового регулювання.

Мінімізування та подолання воєнних законодавчих колізій потребує системного оновлення підходів до нормотворчості в умовах надзвичайного правового режиму. Підвищена інтенсивність законотворчих процесів зумовлює зростання ризиків нормативної неузгодженості, що актуалізує посилення попередньої правової експертизи проєктів нормативно-правових актів з урахуванням ієрархії джерел права, часових меж дії норм, співвідношення загального і спеціального регулювання та міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини і міжнародного гуманітарного права.

Зниження колізійності також пов'язується з удосконаленням структури законодавства воєнного періоду шляхом його систематизації та узгодження спеціальних режимних норм із кодифікованими актами. Визначальне значення має чітке унормування перехідних положень для запобігання темпоральним колізіям і правовій невизначеності. Вагому стабілізуючу функцію виконує судова практика, спрямована на забезпечення єдності тлумачення норм і застосування принципів пропорційності та необхідності. Перспективним напрямом підвищення якості регулювання виступає цифровізація нормотворчості, використання електронних інструментів моніторингу законодавства та залучення науково-експертного середовища до оцінювання нормативних рішень у воєнний період.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує, що правові колізії становлять системне явище, зумовлене внутрішньою неузгодженістю нормативного масиву та багаторівневістю правового регулювання. У доктринальному вимірі правові

колізії проявляються як суперечності між юридичними нормами, які одночасно претендують на регулювання одного кола суспільних відносин і не можуть бути реалізовані без порушення принципів правової визначеності та узгодженості права. Колізійність законодавства негативно впливає на стабільність правової системи, ускладнює правозастосування та створює передумови для неоднакової реалізації прав і обов'язків. Теоретико-правовий аналіз підтверджує нормативний характер правових колізій і необхідність їх чіткого відмежування від прогалин у законодавстві з метою коректного вибору механізмів подолання.

Аналіз законодавства України в умовах воєнного стану виявив істотне зростання колізійних проявів, зумовлених підвищеною нормативною динамікою, інтенсивністю правотворчості та активним використанням підзаконного регулювання. Встановлено наявність вертикальних, горизонтальних, темпоральних і міжгалузевих колізій, а також суперечностей у співвідношенні норм національного та міжнародного права, що підвищує ризики правової невизначеності та ускладнює захист прав людини. Порівняння з практиками держав Європейського Союзу засвідчує спільність базових принципів надзвичайного правового регулювання за одночасної потреби посилення інституційних і процедурних гарантій якості закону, розвитку судового контролю та удосконалення механізмів превенції колізій у нормотворчій діяльності в умовах воєнного стану.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі механізмів виявлення та подолання правових колізій у законодавстві, що функціонує в умовах воєнного стану, з урахуванням багаторівневості джерел права та інтенсивності нормотворчої діяльності. Подальшої наукової розробки потребують питання удосконалення процедур правової експертизи нормативно-правових актів, розвитку інструментів систематизації та моніторингу колізій, а також дослідження ролі судової

практики у забезпеченні єдності правозастосування і реалізації принципів правової визначеності та пропорційності. Перспективним напрямом залишається також вивчення співвідношення національного воєнного законодавства з міжнародними та європейськими правовими стандартами як чинника мінімізації колізій і підвищення якості правового регулювання.

Література

1. Крашеніннікова Т. В., Нагорна Ю. А., Подворчан А. З. Словник-довідник юридичної лексики (етимологічні нотатки) частина 1. Дніпро. 2018. 78 с.

2. Лилак Д. Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. 20 с. URL: https://surl.lu/ozzmpx (дата звернення: 15.01.2026).

3. Волошенюк О. В. Сутність і обсяг поняття «юридичні колізії». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 35. С. 15–20. URL: https://surl.li/oxooah (дата звернення: 15.01.2026).

4. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. … канд. наук : 12.00.01. Харків, 2008. 8 с

5. Щодо практики застосування норм права у випадку колізії : лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text (дата звернення: 15.01.2026).

6. Коталейчук С. П. Колізії в законодавстві: засоби їх виявлення та шляхи подолання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2006. № 2. С. 78–84.

7. Колотова О.В. Відмежування прогалин у праві від суміжних правових явищ. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 55–59. URL: https://surl.li/zqmpsh (дата звернення: 15.01.2026).

8. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (редакція від 12.09.2025*). Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 15.01.2026).

9. Головко О.В. Колізії та суперечності в нормативно-правових актах в умовах воєнного стану. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління.* 2024. С. 14-18. DOI: 10.52363/2414-5866-2022-2-8

10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.01.2026).

11. State of emergency: proportionality issues concerning derogations under Article 15 of the European Convention on Human Rights. URL: https://surl.li/vyqcwk (дата звернення: 15.01.2026).

12. Compilation of Venice Commission opinions and reports on states of emergency : report.European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). Strasbourg, 16 April 2020. CDL-PI(2020)003. Council of Europe. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2020)003-e (дата звернення: 15.01.2026).

13. Hennette Vauchez, S. The State of Emergency in France: Days Without End? European Constitutional Law Review. 2018. Vol. 14, Iss. 4. P. 700–720. DOI: https://doi.org/10.1017/S1574019618000391

14. 2025 Rule of Law Report: the importance of the rule of law for Europe\'s democracy, security and economy. *European Commission*. URL: https://surl.lu/pkaaki (дата звернення: 15.01.2026).

15. Онищук І. І. Моніторинг правових колізій і прогалин у законодавстві України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 6. С. 21-26 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_6_5 (дата звернення: 15.01.2026).

16. Кичун В. І., Онищук І. І. Конституціоналізм як зміст механізму застосування Конституції України. Вісник Конституційного Суду України. 2021 (5). С. 5-58. URL: https://ccu.gov.ua/library/konstytucionalizm-yak-zmist-mehanizmu-zastosuvannya-konstytuciyi-ukrayiny (дата звернення: 15.01.2026).

17. Onyshchuk I. I. The relationship of the principle of independence of judge and the procedure of election (appointment) to position members of the High Council of Justice. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences.* 2023. No. 3. P. 54–62. DOI: https://doi.org/ 10.30525/2592-8813-2023-3-7

References

1. Krasheninnikova, T. V., Nahorna, Yu. A., & Podvorchan, A. Z. (2018). *Slovnyk-dovidnyk yurydychnoi leksyky (etymolohichni notatky)* (Part 1). Dnipro.

2. Lylak, D. D. (2004). *Problemy kolizii u zakonodavstvi Ukrainy (teoriia i praktyka)* [Extended abstract of candidate's thesis, Koretsky Institute of State and Law, National Academy of Sciences of Ukraine]. https://surl.lu/ozzmpx

3. Volosheniuk, O. V. (2006). Sutnist i obsiah poniattia "yurydychni kolizii". *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, (35), 15–20. https://surl.li/oxooah

4. Maistrenko, O. V. (2008). *Teoretyko-pravovi aspekty kolizii u zakonodavstvi Ukrainy* (Candidate dissertation). Kharkiv.

5. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. (2008, December 26). *Shchodo praktyky zastosuvannia norm prava u vypadku kolizii* (Lyst No. 758-0-2-08-19). Verkhovna Rada Ukrainy. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text

6. Kotaleychuk, S. P. (2006). Kolizii v zakonodavstvi: zasoby yikh vyiavlennia ta shliakhy podolannia. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, (2), 78–84.

7. Kolotova, O. V. (2009). Vidmezhuvannia prohalyn u pravi vid sumizhnykh pravovykh yavyshch. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, (3), 55–59. https://surl.li/zqmpsh

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). *Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02 lypnia 2015 roku No. 580-VIII* (as amended September 12, 2025). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (40–41), Art. 379. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

9. Holovko, O. V. (2024). Kolizii ta superechnosti v normatyvno-pravovykh aktakh v umovakh voiennoho stanu. https://doi.org/10.52363/2414-5866-2022-2-8

10. Verkhovna Rada Ukrainy. (n.d.). *Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy) (Yevropeiska konventsiia z prav liudyny)*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

11. State of emergency: Proportionality issues concerning derogations under Article 15 of the European Convention on Human Rights. (n.d.). https://surl.li/vyqcwk

12. European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). (2020, April 16). *Compilation of Venice Commission opinions and reports on states of emergency* (CDL-PI(2020)003). Council of Europe. https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2020)003-e

13. Hennette Vauchez, S. (2018). The state of emergency in France: Days without end? *European Constitutional Law Review, 14*(4), 700–720. https://doi.org/10.1017/S1574019618000391

14. European Commission. (2025). *2025 rule of law report: The importance of the rule of law for Europe's democracy, security and economy.* https://surl.lu/pkaaki

15. Onyshchuk, I. I. (2018). Monitorynh pravovykh kolizii i prohalyn u zakonodavstvi Ukrainy. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (6), 21–26. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_6_5

16. Kychun, V. I., & Onyshchuk, I. I. (2021). Konstytutsionalizm yak zmist mekhanizmu zastosuvannia Konstytutsii Ukrainy. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*, (5), 5–58. https://ccu.gov.ua/library/konstytucionalizm-yak-zmist-mehanizmu-zastosuvannya-konstytuciyi-ukrayiny

17. Onyshchuk, I. I. (2023). The relationship of the principle of independence of judge and the procedure of election (appointment) to position members of the High Council of Justice. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (3), 54–62. https://doi.org/10.30525/2592-8813-2023-3-7